

РЕЦЕНЗІЇ

Синкретизм української моди: нова якість наукової кваліфікації

**Тканко З. Мода в Україні ХХ століття. –
Львів : АРТОС, 2015. – 236 с. : іл.**

Розмову про нову книгу Зеновії Тканко – відомого педагога і теоретика в галузі дизайну одягу, професора Львівської національної академії мистецтв – можна було б розпочати з відомостей про її численні презентації в Україні та Польщі, а також про її відзнаку як одне з кращих на Форумі видавців у Львові 2015 року видань. І справді, тема моди в українській історіографії продовжує залишатися недостатньо опрацьованою, тож суспільний інтерес до цього феномену є вкрай загостреним. Не бракує і скептиків, від яких можна чути запитання: чи така галузь в Україні має належну фахову кваліфікацію з проекції світової науки? Така постановка питання не є випадковою, оскільки численні успіхи українських дизайнерів упродовж двох останніх десятиліть на відомих подіумках Європи і США, чи системні фестивалі Fashion Week у Києві та Львові не компенсують відсутності належно структурованої «модної індустрії» з усіма її сучасними атрибутами.

Може здатися, що цей суто практичний аспект української модної галузі є віддаленим від функціонального і змістовного поля рецензованої книги. Насправді ж наведена ситуація підсилює значення події виходу у світ монографічного дослідження Зеновії Тканко не лише як дослідниці, але й як практикуючого дизайнера та авторитетного педагога на профільній кафедрі ЛНАМ. Увесь професійний шлях авторки, ще від студентських років (1974-1979), дав змогу зафіксувати такі науково-методологічні ідеї, якими не володіє жоден історик моди з-поза професійного середовища. Тому й насичення книги великим рядом прикладів стало можливим саме завдяки цій суб'єктивній обставині. У вступі авторка, зокрема, звертає увагу на те, що «зацікавлення вітчизняною модою має не лише науковий, а й практичний ухил, оскільки велика когорта дизайнерів, звертаючись до історичного костюма, має потребу в достеменній інформації щодо образів, стилів, композиційних структур одягу минувшини рідного

краю». З такої програмної установки і розбудована структура монографії. Два основні розділи з теоретичним, фактологічним та ілюстративним матеріалом першої і другої половини ХХ ст., розкривають широку панораму ідей, якими живе ця синтетична творча галузь у контексті національної і світової художньої культури та індустрії.

Уже з перших сторінок книги відчувається «згущеність» науково-поняттєвого поля. Дослідниця оперує широким культурно-історичним тлом, з якого рельєфно виростають певні явища традиційного мистецтва, без яких важко уявити ті чи інші модерністські прояви. При цьому Зеновія Тканко вкрай відповідально ставиться до різних чинників – соціокультурного, психологічного, гендерного. Типологія образу жінки (в модерністському трактуванні, зокрема, це «жінка-вамп», «фатальна жінка» та ін.) дозволила побачити як соціально-побутові, так і естетичні інспірації нових одягових форм в структурі повсякденності відповідної історичної епохи.

У першому розділі авторка синхронізує дизайнерські підходи до образно-конструктивного вирішення одягових комплексів з динамікою розвитку образотворчого і декоративного мистецтва. Тут наводиться чимало прикладів діяльності українських кустарних виробництв, артільей, в яких створювалися моделі сучасного одягу в перші десятиліття ХХ ст. Поза сумнівом, це дуже важливі культурно-історичні аргументи тривалості традиції модної галузі в Україні, зокрема в період зародження мистецького авангарду. У цьому зв'язку дослідниця називає як імена Н. Давидової, Є. Прибильської, так і менш відомих Г. Цибульової, Н. Вовк, твори яких експонувалися на виставках в Російській імперії і Франції. Прокладаючи місток між етнокультурним фактором і професійними шуканнями нової мови мистецтва, Зеновія Тканко звертається до цікавого досвіду О. Екстер і С. Делоне, означуючи широке естетичне поле явища з кінця 1910-х до кінця 1930-х рр. Про сумлінність авторки при хронологізації артефактів свідчить те, що кожна нова тенденція закріплюється точним і кваліфікованим коментарем, завдяки якому можна зрозуміти і соціокультурну, і естетичну природу змін в моделюванні одягу — як в образній, так і в конструктивній і функціональній площинах.

Окремо необхідно звернути увагу на прискіпливість авторки в доборі ілюстративного ряду. Відповідно до наукової установ-

ки на контекстуальність українського матеріалу щодо загальноєвропейських і світових тенденцій моди, Зеновія Тканко представила унікальну колекцію світлин і репродукцій мистецьких творів як документальних підтверджень наведених наукових узагальнень. Відомо, що ця робота зайняла в дослідниці чимало років. Кожна пам'ятка паспортизована за усіма сучасними вимогами до монографій: назване кожне джерело поступлення тієї чи іншої фотоілюстрації. Особливої ваги, на нашу думку, є світлини з родинних архівів, які публікуються вперше, натомість вкрай точно ілюструють ті чи інші професійні спостереження авторки.

Наголошуючи на науковій новизні проведеної роботи, не можна оминати і того факту, що в другому розділі здійснено систематизацію доволі складних і неоднозначних процесів в індустрії моди в Україні упродовж другої половини ХХ ст. Особливо це стосується періоду 1940-1950-х рр. через призму ідеології «соцреалізму» з її ворожістю до так званих «буржуазних впливів». Вперше для такого роду наукового дискурсу «підтягнуто» такий промовистий родинно-побутовий ресурс. Завдяки дослідницькій наполегливості Зеновії Тканко поставлене на початку завдання побачити поліфонічність духовно-культурного тла та естетичного «відлуння», у рамках певних професійних націлень модельєрів, успішно реалізоване.

Рецензоване видання має чимало інших цінних новацій, зокрема в представленні загальних тенденцій розвитку модної галузі на початку ХХІ ст., у короткому Словнику термінів, Індексі прізвищ. До найбільш важливих необхідно віднести доволі розлогу англomовну анотацію, завдячуючи якій зміст стане доступний читачеві будь-якої іншої країни, що, відповідно, стане ідеальним приводом для інтересу до української національної традиції у мистецтві та індустрії моди. Якісний дизайн і поліграфія сприяють тому, що монографія Зеновії Тканко «Мода в Україні ХХ століття» стане одним з кращих історіографічних появ у відповідній тематиці за два останніх десятиліття, і що вона буде стимулювати зростання інтересу до цієї проблематики фахівців багатьох країн.

Роман ЯЦІВ,

проректор з наукової роботи
Львівської національної академії мистецтв,
кандидат мистецтвознавства. професор